

Fényképalbum

Az interjúalany neve:

Horváth Emil

A fénykép címe:

Anyai nagyanyám az unokákkal

A fénykép készítésének helye:

Kiskunlacháza

A fénykép készítésének éve:

1934

Kulcsfigura:

Mészáros Sándorné sz. Molnár Mária

Kiskunlacházi nagyanyám az unokákkal. 1934-ben készült a kép, mert nagyapám '33-ban halt meg, és nagyanyám itt feketében van. 1935-ben viszont már ő is meghalt.

Édesanyám kiskunlacházi kun, ősi református családból származott. Anyai nagyapám kisbirtokos volt, de közben fuvarozó is. Akkor még kellett Pestre a szénát fölhordani – mert rengeteg ló volt, még hintók voltak –, úgyhogy abból, hogy ő Pestre hordta föl a terményt, jól ment a családnak, és elég szép nagy birtokuk is volt. Négyen voltak édesanyámék testvérek, Kiskunlacházán éltek. Édesanyám a legfiatalabb volt, ő '13-ban született.

Az interjúalany neve:	Horváth Emil
A fénykép címe:	Édesapám
A fénykép készítésének helye:	Csepel
A fénykép készítésének éve:	1934
Kulcsfigura:	Horváth József

Ez a kép még édesapám legénykorában készült, 1934-ben. Ő volt családjában a harmadik gyerek, utána született még egy húga, négyen voltak testvérek. Édesapám polgári iskolába járt Miskolcon – ők Tardon laktak –, míg a nagyapám ott volt a megyeházán alkalmazásban, de amikor nagyapám '19-ben meghalt, akkor majdnem minden abbamaradt. Később édesapám bejárt újra Miskolcra, de akkor már dolgozni. Mivel félárva gyerek volt – az akkori nehéz körülmények között, háború után –, '28-ban azt mondta, hogy ő nem marad ott, fölmegy Pestre. Az az igazság, hogy a vagyont meg a földet a másik három testvére örökölte, és ő nagyon elkeseredett ezen, hogy neki nem jut tulajdonképpen semmi.

Fölült egy kerékpárra és egy aktatáskával elindult Tardról Pestre, hogy ő új életet kezd. Ennyi volt: egy aktatáska meg egy kerékpár – még a kerékpárt is maga vette. A Weiss Manfrédnél kapott állást Csepelen; a mi későbbi házuk olyan 300 méterre volt a gyártól.

Az interjúalany neve:

Horváth Emil

A fénykép címe:

A szüleim első kis üzlete

A fénykép készítésének helye:

Csepel

A fénykép készítésének éve:

1935/1936

Kulcsfigura:

Horváth József, Horváth Józsefné

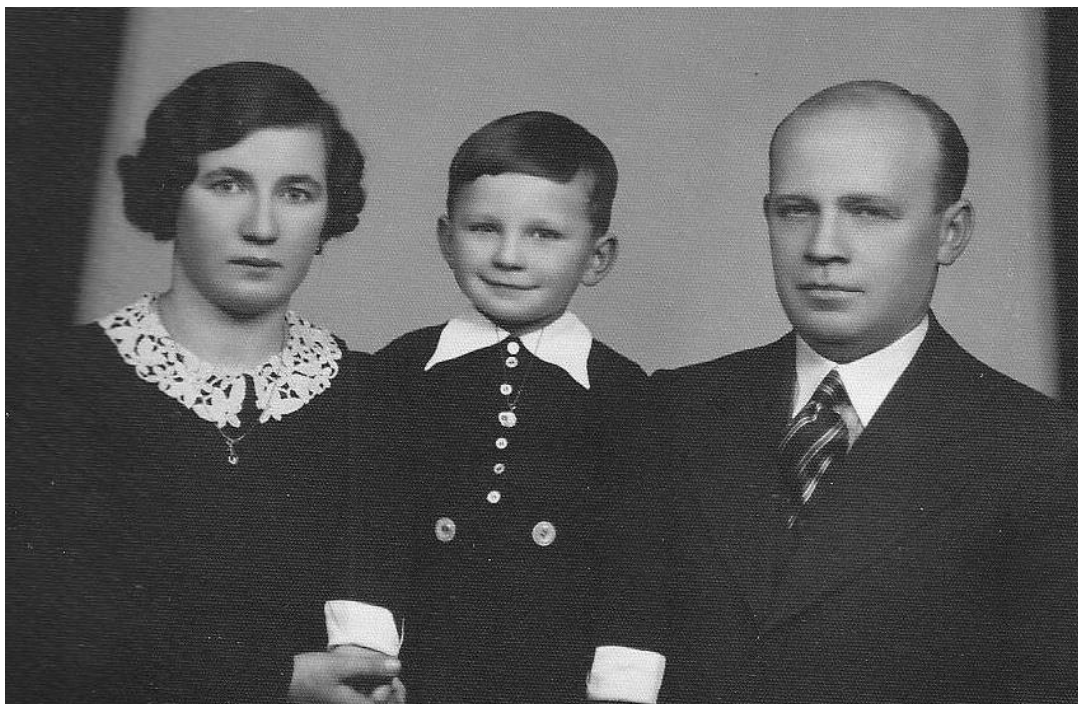
Ez a szüleim első kis üzlete 1935-36-ban, házasságkötésük idején. Ott állnak az ajtóban, rajtuk kívül, azt hiszem, itt csak szomszédok vannak, mert ebben a kis boltban még nem volt alkalmazott.

Tán egy hónapig dolgozott édesapám a Weiss Manfréd gyárban, de az nem tetszett neki, azt mondta, hogy ő ennél többre hivatott, és akkor nyitott egy kis boltocskát. Amikor fölkerült Pestre, az édesanyám nővérénél kapott szállást, albérletet, és így ismerkedtek meg édesanyámmal, ott találkoztak. Aztán ebből a találkozásból udvarlás lett, házasság lett. 1935. október 3-án házasodtak, én pedig 1936. augusztus 2-án születtem.

Az interjúalany neve:	Horváth Emil
A fénykép címe:	Első karácsonyom
A fénykép készítésének helye:	Csepel
A fénykép készítésének éve:	1936
Kulcsfigura:	Horváth Emil

Négyhónapos vagyok itt, ez az első karácsonyom, akkor kaptam ezt a macit. Most két éve adtam oda a macimúzeumnak Rákóczi falvára, mert nem akartam eldobni, és ha már én nem leszek, azt már senki nem tudja, hogy mi volt, meg úgyis eldobja, mert már egy kicsit kopott.

Az interjúalany neve:	Horváth Emil
A fénykép címe:	Első családi képünk
A fénykép készítésének helye:	Csepel
A fénykép készítésének éve:	1940/41
Kulcsfigura:	Horváth Emil

Itt 4-5 éves lehettem, még nem voltam iskolás. Volt Csepelen egy híres fényképész, a Fehér Fotó, ott készült a kép.

Az interjúalany neve:	Horváth Emil
A fénykép címe:	Szüleim az új bolt ajtajában
A fénykép készítésének helye:	Csepel
A fénykép készítésének éve:	1940 körül
Kulcsfigura:	Horváth József, Horváth Józsefné

Az új üzlet a Petőfi utca 77/b-ben. Itt már rajta vannak az alkalmazottak is. Három alkalmazottunk volt.

Csepelen a gyár-kolóniával szemben laktunk. Édesapám legelőször inkább csak zöldséget, gyümölcsöt árult, aztán látta, hogy jól megy az üzlet, és akkor egy év múlva már egy vegyeskereskedést nyitott. '31-től '34-ig annyi jövedelme volt, hogy föl tudta építeni ezt a nagyon szép üzletet raktárral. Velünk szemben a tisztviselő-telep volt, és az értelmiségi társaság általában azért többet költ, mint mondjuk a munkások, úgyhogy nagyon jól ment a bolt. Tulajdonképpen az egész telep hozzánk járt vásárolni, és mindenkiel nagyon jóban voltunk.

Az üzlet megvolt egészen 1952-ig, amikor szeptember 8-án – éppen megebédeltünk – három ember belépett, lerántotta az utolsó a redőnyt, és azt mondta: „A nép nevében lefoglaljuk”. És nekünk egy félórán belül ki kellett az üzletből menni. Mindent ott kellett hagyni, az árukészletet, mindent. Másnap reggel megnyílt benne a közért.

Az interjúalany neve:

Horváth Emil

A fénykép címe:

Édesapám első motorkerékpárja

A fénykép készítésének helye:

Csepel

A fénykép készítésének éve:

1942

Kulcsfigura:

Horváth József

Ez a kép '42-ben készült, egy ismerős készítette. Szüleim az udvarunkon az új motorral. Egy akkori Csepel motor volt.

Két évig laktunk a régi házban, a Petőfi utca 81-es szám alatt, és 1940-ben épült meg ez az új házunk. A régi házra '44-ben egy tizmászás bomba esett, semmi abból nem maradt – még a dombból se, amin volt a ház –, de ez az épület még ma is megvan.

Az interjúalany neve:	Horváth Emil
A fénykép címe:	Már iskolába járok
A fénykép készítésének helye:	Csepel
A fénykép készítésének éve:	1944
Kulcsfigura:	Horváth Emil

Csepelen kezdtem az állami iskolát, két évet jártam '44-ig. '44 nyarán, júliusban volt egy csepeli szőnyegbombázás. Az első bombázáskor, amikor főleg gyújtóbombákat dobtak le, a velünk szemben lévő ház porig leégett. A mi házunkra kilenc gyújtóbomba hullott, szerencsére csak kettő gyulladt meg. Édesapám a pincelépcsőn állt, nézte, hogy potyognak a bombák, és észrevette, hogy a ház fölöttünk világít. Fölugrott a lépcsőn, de akkora már elő kellett készíteni a tűzoltó-homokot, mindent, ami akkor kellett, és eloltotta.

Másnap fogott, és levitt Kiskunlacházára a rokonokhoz, hogy ne énvelem kelljen ott foglalkozni, meg talán azért is, hogy megmaradjak. Akkor már volt egy 250-es Triumph motorja édesapámnak. Az egész nyarat Lacházán, a nagynénéméknél töltöttem, szeptemberben beírtak a református iskolába, és novemberig ott jártam. A szüleim minden hétvégén lejöttek – egészen november 2-ig. Akkor visszavittek Csepelre, és november 3-án Kiskunlacházát elfoglalták az oroszok. Azt hiszem, Csepelre január 17-én jöttek be az oroszok, utána nem sokkal megindult a tanítás.

Az interjúalany neve:

Horváth Emil

A fénykép címe:

Édesanyám nyáron és télen

A fénykép készítésének helye:

Csepel

A fénykép készítésének éve:

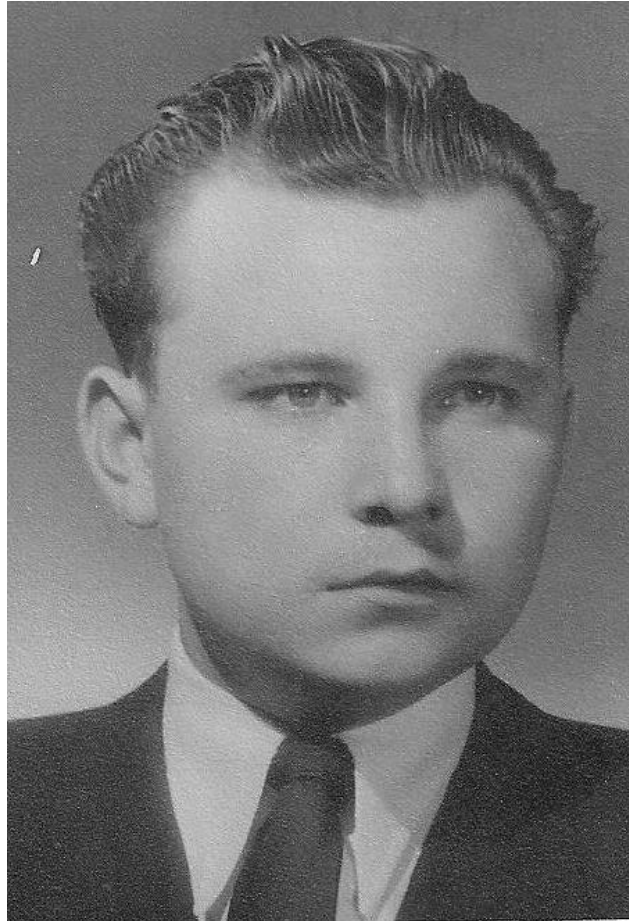
1944

Kulcsfigura:

Horváth Józsefné

A baloldali kép a mellettünk lévő házban készült, mert a mi udvarunkon nem volt lugas, csak leanderek, a másik pedig a házunk előtt, az utcán. 1944-ben mind a kettő.

A nagy bombázásnál, amikor a fél Csepel elpusztult, a mi házunkra hála Istennek nem esett bomba, de egy cserép sem maradt a háztetőn. Egyik reggel volt egy légitámadás. Édesanyám – így mesélte el – a kasszát beleöntötte egy szatyorba, és fölugrottak a kerékpárra. Csepelnek a külső részén volt édesanyám nővérenek a háza, és annak a szomszédjában volt egy bunker, amiről azt mondták, hogy ez kibír még egy tízmázsás bombát is. Megszólaltak a szirénák, mentek, két km-re volt a házunktól ez a légópince. Szegény édesanyám olyan ideges volt, hogy az út menti árokba kerékpárostól bement, mikor jöttek az amerikai gépek és egy sorozatot adták le a menekülőkre. Aztán, mikor az első roham elment, fölugrottak, bementek a bunkerba, és éppen beestek az ajtón, mikor egy hatalmas bomba tíz méterre a bunkertől leesett – de hát ők már benn voltak. Szemük, szájuk telement földdel, mindennel, de már ott voltak, nem is érte őket semmi baj. Mikor lefűjték a riadót, visszamentek a segéddel, az inassal, és édesapám, édesanyám elkezdtek a romok eltakarítását.

Az interjúalany neve:	Horváth Emil
A fénykép címe:	Teológus hallgatóként
A fénykép készítésének helye:	Budapest
A fénykép készítésének éve:	1950-es évek
Kulcsfigura:	Horváth Emil

1954. szeptember 16-án kezdődött el számomra a teológia a fogadalomtétellel. Következő vasárnap megyek a templomba Csepelen, és egy levelet nyom a kezembe Ágai László, a lelkészünk: „Olvasd el!” Egy engedély volt tőle arra, hogy kiegészítő segédlelkészi szolgálatot végezhetek palástviselési engedéllyel. Elsőéves teológus koromban! Az első olyan istentisztelet, amit palástban végeztem, advent első vasárnapja volt. Három istentiszteletet tartottunk – reggel nyolckor, délelőtt tízkor és délután ötkor –, és én a reggel nyolc óras istentiszteleten prédikáltam, úrvacsorát osztottam palástban. Ez számomra olyan volt kicsit, mint a mennyország.

A csepeli szolgálatomért kaptam 200 forintot, ezt fizettem be a teológián az ellátásra. De 1957-ben Ágai Lászlót száműzték Csepelről, egy nap alatt el kellett költöznie Veresegyházára, és ez után már én sem szolgálhattam a gyülekezetünkben. Szóltam a portásnak, hogy ha jön valaki lelkész, és helyettest keres – előfordult, hogy betegszabadságra ment egy lelkész vagy erre-arra, és akkor szóltak, hogy jöjjön már egy teológus segíteni –, mondja, hogy én nagyon szívesen elvállalom. Hála Istennek, minden vasárnap el tudtam menni prédikálni valahova, így '57-től '59-ig 116 szöszéken voltam legációban vagy helyettesíteni. Egy-egy alkalommal kaptam száz forintot – meg útiköltséget, ebédet –, ebből vettem írógépet, öltönyt, palástot... amire szükség volt, és édesapáméknak nem kellett fizetni.

Az interjúalany neve:

Horváth Emil

A fénykép címe:

A lelkeszi diploma átvétele

A fénykép készítésének helye:

Budapest

A fénykép készítésének éve:

1960

Kulcsfigura:

Horváth Emil

A teológus diploma átadása 1960. szeptemberében. Szamosközi István püspök úrtól veszem át az oklevelet. A lelkipásztorra szentelésemre 1963. december 3-án került sor a Kálvin téri templomban.

Az interjúalany neve:	Horváth Emil
A fénykép címe:	Az első újraválasztott bogyiszlói presbitérium
A fénykép készítésének helye:	Bogyiszló
A fénykép készítésének éve:	1968
Kulcsfigura:	Horváth Emil (középen palástban)

Ez az általam először választott bogyiszlói presbitérium. A gyülekezetért élő és rendkívül jó társaság volt; dolgoztak az egyháznak, adakoztak, templomba jártak. Volt külön presbiteri pad, és ezek minden vasárnap ott voltak. Nyilván volt egy-két betegség, de általában ott voltak mindannyian.

1961-ben választottak meg lelkésznek Bogyiszlón, és ott szolgáltam 30 évig. Ez egy hagyományőrző falu volt. Öreg presbitereknek megvolt külön a padja. Érdekes volt a bogyiszlói ülésrend, ott nem lehetett össze-vissza ülni. Megvolt az úriasszonyok padja, úriemberek padja, öreg emberek padja, fiataloké. Végig a karzaton a legények, emitt az iskolások, aztán elől ültek az öreglányok, szemben a legénykarral, hogy azok menjenek férjhez, ez ennyire motivált dolog volt. Elöl ültek a fiatalasszonyok, elsőéves, másodéves fiatalasszonyok, leghátul meg a vénasszonyok, mert azok már úgyse hallottak semmit, hallottak már eleget. Két része volt a falunak, Bikity meg Kotori – tehát nem alszeg meg fölszeg –, és itt ültek a bikityi asszonyok, ott ültek a kotori asszonyok. De nem ülhetett át például egy bikityi asszony a kotoriak közé, mert az nem illett, megvolt mindenkinek a helye.

Az interjúalany neve:	Horváth Emil
A fénykép címe:	A bogyiszlói presbitérium
A fénykép készítésének helye:	Bogyiszló
A fénykép készítésének éve:	1980 körül
Kulcsfigura:	Horváth Emil (középen palástban)

Azt hiszem, hogy ez talán az utolsó énáltalam választott presbitérium Bogyiszlón.

Amikor a Dunagyöngye téeszt '60-ban elkezdtek szervezni, száz gazda nem lépett be, pedig meggyötörték őket. Azok végig magángazdák maradtak, egy-kettő van még belőlük, a többi meghalt. Ezek az ún. kulák gazdák azért külön kasztot alkottak. Nagygazdák voltak a presbiterek is többnyire. 18 presbiter volt, mikor odakerültem, utána én emeltem föl a létszámot 28-ra, mert azt mondtam, hogy az a jó, ha minél több segít. És tényleg fantasztikusan jó presbitérium volt.

Azt mondták, hogy az utolsó tisztség a presbiterség. Mert először lettek esküdtek az elöljáróságon meg bírók, és amikor onnan már kiöregedtek, akkor átjöttek az egyházhoz presbiternek meg kurátornak. Református volt az egész falu, református volt a vezetősége is. A bírókat természetesen onnan választották, de még a jegyzőt is. Református iskola volt egészen '48-ig, akkor államosították. A katolikus iskola 1891-ben alakult, azt hiszem, de csak a kis zsellérgyerekek jártak oda.

Az interjúalany neve:

Horváth Emil

A fénykép címe:

Bogyiszlói konfirmandusok

A fénykép készítésének helye:

Bogyisló

A fénykép készítésének éve:

1970-es évek

Kulcsfigura:

Horváth Emil

A bogyiszlói szolgálat harminc éve alatt a gyülekezet kezdett nagyon elfogyni. A második-harmadik nemzedék már nem maradt a faluban, nem akartak a térszbe menni. A kezdet kezdetén volt 30-40 konfirmandus, utoljára már csak hét-nyolc, pedig mindenki megkonfirmált, aki annyi idős volt. Nem volt gyerek, vagy ha volt, az is beköltözött Szekszárdra, Tolnára, de még Paksra is meg Dunaújvárosba is mentek.

Az interjúalany neve:	Horváth Emil
A fénykép címe:	Konfirmandusok bogyiszlói népviseletben
A fénykép készítésének helye:	Bogyiszló
A fénykép készítésének éve:	1970-es évek
Kulcsfigura:	Horváth Emil

Az előző kép a konfirmáció után készült, ez pedig az első úrvacsoraosztáskor. Akkor vették föl még újra a bogyiszlói viseletet, abban jöttek úrvacsorázni a konfirmáltak.

Én Bogyiszlón összegyűjtöttem az ottani mázas edényeket, hímzéseket, mindent. Egyrészt bútort – volt cifra láda, faragott szék meg cifra szék, rokka, téka, fogas, tehát az ottani berendezések –, és ezeken kívül tányérokat, kanalat, villát, amit a régi házakban használtak. Volt több mint 400 tárgy. Ezeket sokan mint felesleges lomot tartották a padláson és ideadták ingyen, de néha sok pénzt adtam értük. Sőt volt, aki azt mondta: „Jaj, olyan szép ez a tál, de hát úgy kellene egy levesestál!” – azt adjak érte. Na, hát akkor átmentem a boltba és vettem neki egy porcelán levesestálat.

Jelentek meg erről cikkek is, az egyik azt írta, hogy „múzeum a parókián”. A hatszobás parókián egy hosszú, 15 méter hosszú, 2 méter széles üvegezett folyosó volt, ott bőven elfért a kiállítás. Ha jött valaki a faluba, mondjuk jött egy küldöttség a tanácshoz vagy az iskolához, már szaladt az igazgató felesége: „Tisztelendő úr, jöhetünk át?” Akkor átjöttek, és nekem előadást kellett tartanom a faluról, és megmutatni végig mindent.

Az interjúalany neve:

Horváth Emil

A fénykép címe:

Esküvői kép

A fénykép készítésének helye:

Kecskemét

A fénykép készítésének éve:

1984

Kulcsfigura:

Horváth Emil, Horváth Emilné

Ez a kép az esküvőnkön készült a kecskeméti református templomban. Varga László esketett bennünket.

Feleségem özvegy volt már akkor, és amikor elhatároztuk, hogy összeházasodunk, nem tudta senki. Különös esküvőnk volt az első. Mikor úgy döntöttünk, hogy egymáséi leszünk, bementünk a templomba ketten, ott az úrasztala előtt elmondtuk az esküt, imádkoztunk – és úgy jöttünk ki lélekben, mint házaspár. Utána Varga komámmal megbeszéltük, és itt esküdtünk meg Kecskeméten, hogy hivatalosan is megtörténjen. De énnekem az első volt az igazi, mert az volt lélek szerint, és én azóta is nagyon boldogan vallom, hogy sem egészségemben, sem betegségemben, holtomiglan vagy holtáiglan hűtlenül el nem hagyom.

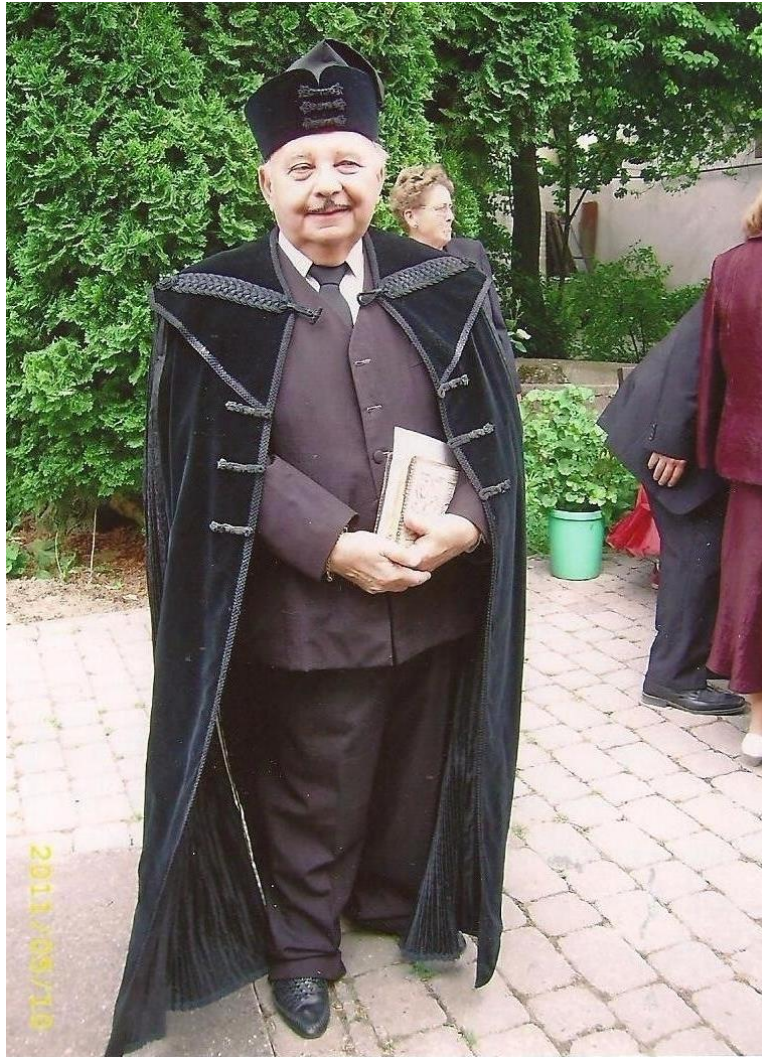

Az interjúalany neve:	Horváth Emil
A fénykép címe:	Feleségemmel
A fénykép készítésének helye:	Kecskemét
A fénykép készítésének éve:	2011
Kulcsfigura:	Horváth Emil, Horváth Emilné

Ez a kép rólunk már itt készült, ebben a lakásban Kecskeméten, ahol most élünk.

Nagyon összeszoktunk és nagyon boldogan élünk együtt több mint 29 éve, hála Istennek, öregkorunkban is, mert borzasztó volna egyedül maradni bármelyikünknek. Nekem oda kellett menni annak idején Szekszárdra, azután Bogyiszlóra, így kellett egymásra találunk, ez is predesztináció. Közös gyermekünk nem született, de az ő első házasságából van két lányunk meg öt unokánk.

Az interjúalany neve:	Horváth Emil
A fénykép címe:	Az utolsó palástos szolgálat Bogyiszlón
A fénykép készítésének helye:	Bogyiszló
A fénykép készítésének éve:	2011
Kulcsfigura:	Horváth Emil

Most lesz két éve május 14-én, hogy eskettem Bogyiszlón egy nagyon kedves családnak; orvosnő volt a menyasszony, én konfirmáltam. Ővelük igen jó viszonyban voltunk, az édesapja volt az első presbiterem 27 évesen, mikor megválasztottuk, és azóta is presbiter, a gyülekezetnek ők tényleg fontos tagjai. Ketten eskettük őket a faddi lelkésszel, mert ez a kislány, aki a menyasszony volt, Faddra járt orgonálni. Olyan tömeg vett bennünket körül a templomban – nem voltunk a faluban ilyen ünnepélyen már 20-30 év óta –, hogy majdnem levettek a lábunkról. És jó, mentek sokan az esküvőért is, de hát zsúfolásig volt a templom, hogy még egyszer meghallgatnak.

Most az utolsó prédikációmnál azt írtam rá a dossziéra, hogy *Hattyúdalok*. Mert már lassan az utolsók lesznek, érzem, hogy kicsit fáradok. Akár dicsekvésnek hangzik, akár nem, én még most is majdnem minden héten írok egy prédikációt. Most például nagyon nagy öröm volt, hogy ott lehettem, Újhelyi Gáborék kisunokáját keresztelhettem és prédikálhattam még egyszer Győrben is.

„LELKI KÓD”

Textus: 1. Korintus 10: 23.

„Minden szabad nekem, de nem minden hasznos, minden szabad nekem, de nem minden épít...”

Angliában nemrég új „Kódjelzést” vezettek be: a termékekre színes kódokat tettek, a közlekedési lámpák szerint piros - sárga - zöld jelzést. Mi jó, mi rossz és mi az ami még elmegy valamilyen szinten. De hozzátették a ki-
tűzők, hogy mindegyik van valami veszélye. ~ Pál apos-
toli vagy 2000 éve, bár nem ismerte a színek üzenetét
úgy mint mi, de azért felállított egy „lelki kódot” hogyha
kellene „közlekednünk” nekünk a Keckeny út vándorainak.

Érdekes dolog a reformáció munkáiban
nagyok sokszor próbálták a Keckeny út - end-
les út törvényeit megalkotni. Külön vald-
jában ezért írta meg az Instrukciót, a „Tám-
tást a keresztény vallásra” ezért került
a legtöbb kiadás címlapjára egy kis figyel-
metető rajzocska. Mde Szeucz Molnár Át-
bert is ezt tette magyarra fordított Kálvin-mű-
vének címlapjára...

Erre a „lelki kódra” jobban kellene figyelniük, az
alap törvényt leírja Pál a Korintusiaknak: „minden szabad
de nem minden hasznos, de nem minden épít.”

Próbáljuk ezt a lelki kódot magunkra alkalmazni, az
1734-es görög nyelvű, a Biblia ősi, eredeti szövegét tartalmazó
kiadás törvénye szerint: Érts meg az egéret és az egéret
alkalmazd magadra.

Hogyan van ez a fény kód.

Pontosan kell alkalmazni, mert veszedelmbe
vagy másképp.

Regei utca szőlő, egyenlő óra balesikódnál, a ki-
elő jár Pátek és csúszkózik a lámpák jelzésén.

Az interjúalany neve:

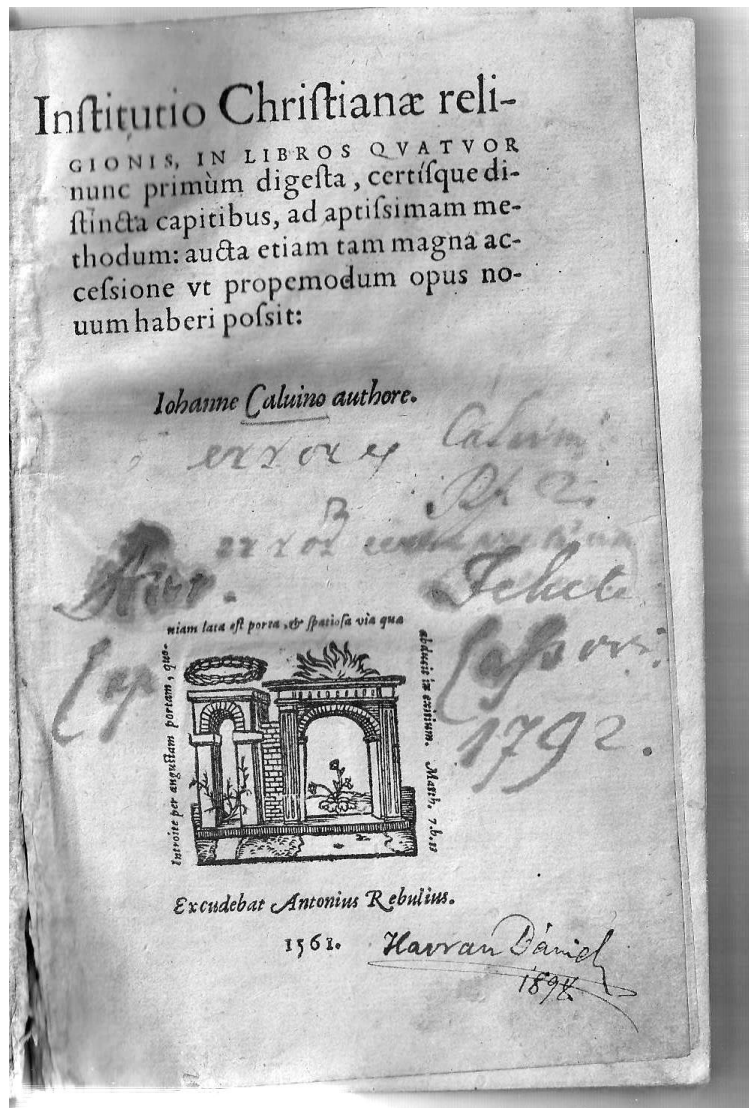
Horváth Emil

A kép címe:

Egyik prédikációm

Ez az egyik prédikációm első lapja. 19 vastag kötet van már, abban van legalább 4-5 ezer prédikáció. Ebben benne vannak az esketések, vasárnapi istentiszteletek, délutáni istentisztelet, máshol való szolgálat... egyszerűen minden, úgy, ahogy jött.

Hol születik a prédikáció? Éjszaka, mikor nem tudok aludni, másnap vagy harmadnap, mikor leülök az íróasztalhoz és leírom, s harmadjára akkor, amikor fölmegek a szószékre és a Szentlélek egészen más titkot ad a szívembe vagy a gondolatomba. Jó, talán megmarad a vezérfonal, de kitölti valami, ami már nem én vagyok, hanem amiről valljuk, hogy Isten Lelke. És így válik élővé.

Az interjúalany neve:

Horváth Emil

A kép címe:

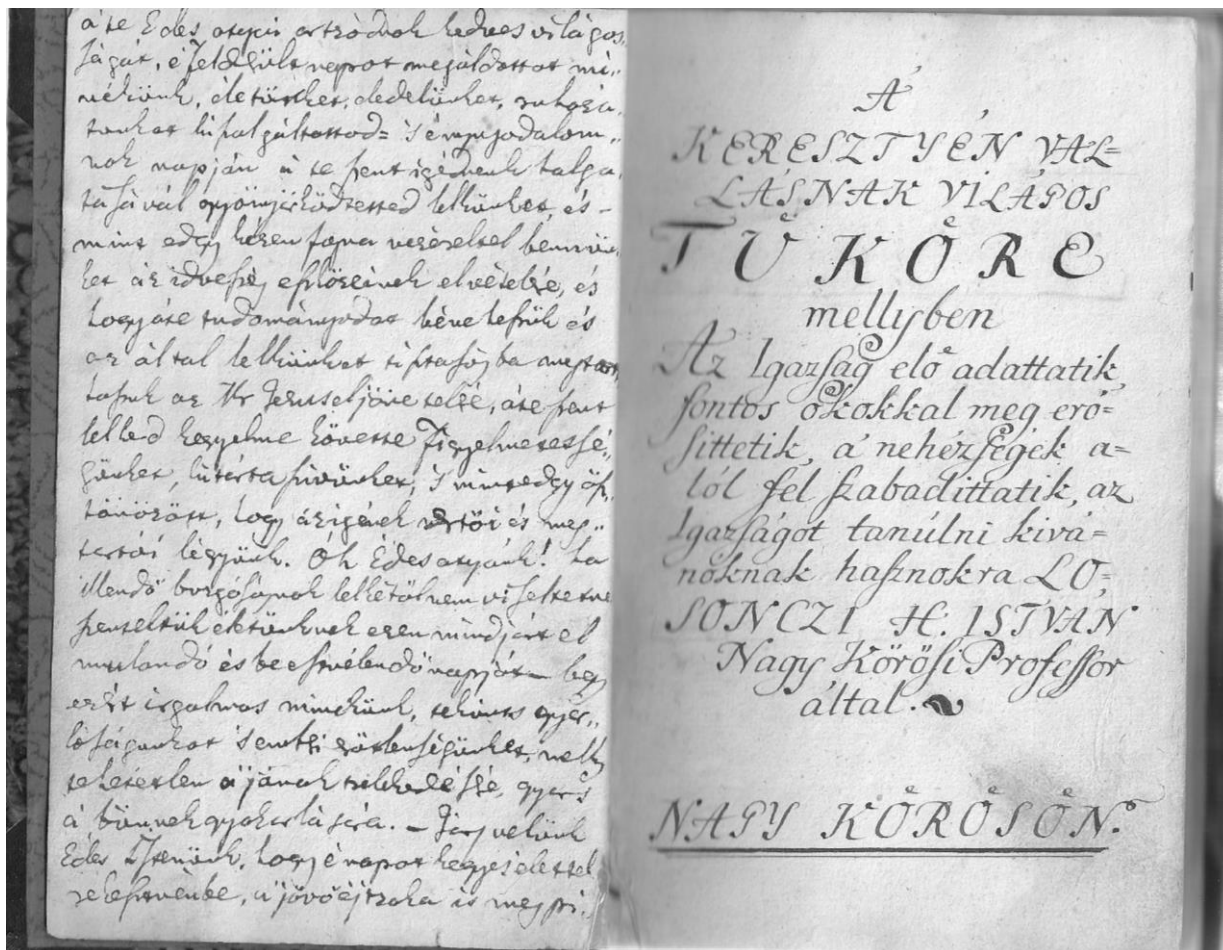
Kálvin Institutio-jának 1561-es kiadása

Ez Kálvin Institutio-jának az 1561-es ún. Rebulius féle kiadása. Ebből, azt hiszem, három példány van az országban, plusz az enyém.

Teológus koromban egyszer bejött egy öreg lelkész és azt mondja: „Te vagy-e a kurzustáros?” Mondom, én. „Azt mondták, te foglalkozol ilyen régi könyvekkel. Vedd meg ezt!” Megnéztem, és persze majd hanyatt estem – 1561! Azt mondja: „Ha egy százast adsz érte, akkor odaadom”. Száz forintért vettem. Ötödéves teológus voltam.

Persze újra kellett kötetnem. A teológia mellett volt az öreg Viktor könyvkötészete; ő régi könyvekkel is foglalkozott, és nagyon szépen nekem bekötötte. Azóta őrzöm.

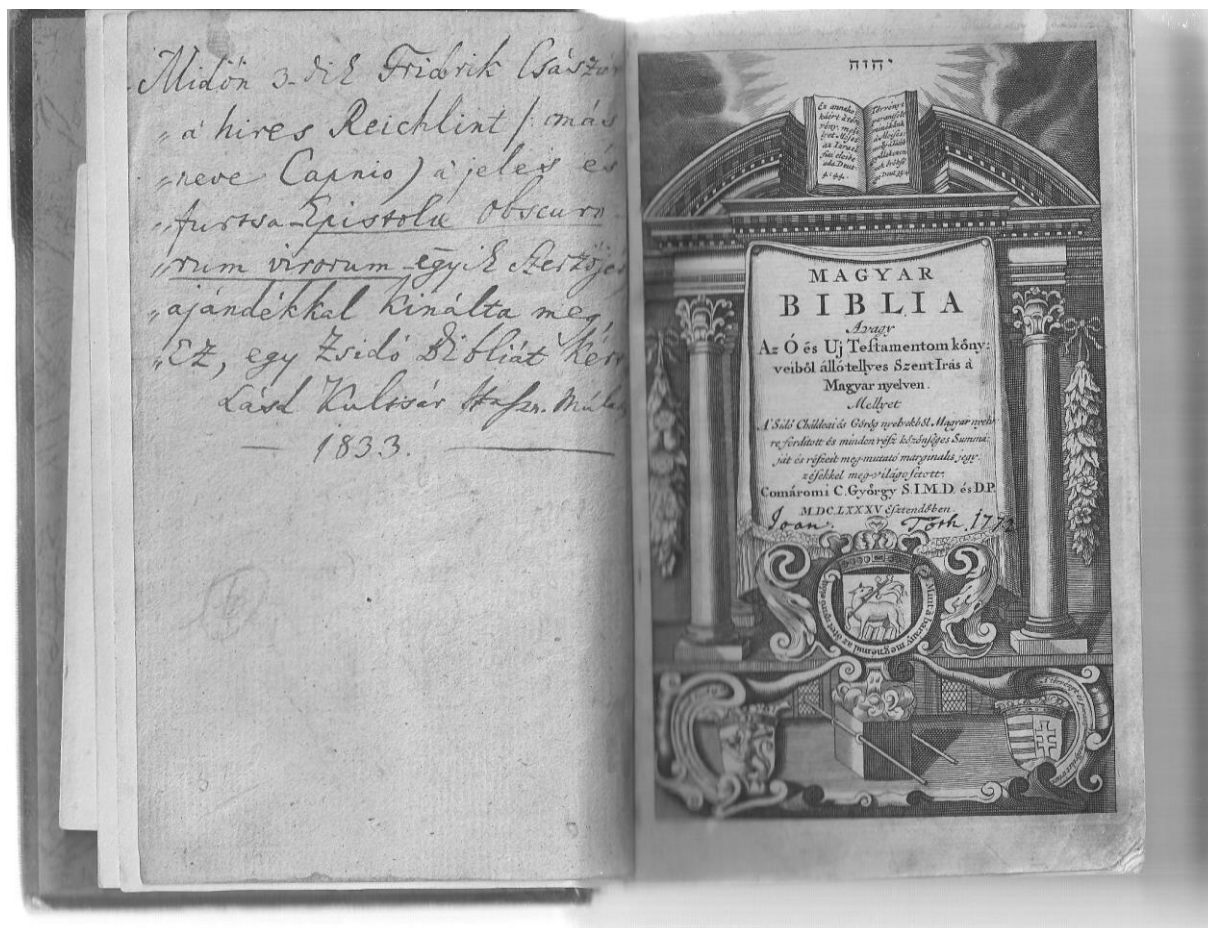

Az interjúalany neve:
A kép címe:

Horváth Emil
Losonczi István: A keresztyén vallásnak
Világos tüköre (1833)

A kéziratos könyveim – öt kézzel írt kötet: templomi imádságok, teológiai művek – között van Losonczi Istvánnak ez az 1833-as kézirata.

Az interjúalany neve:
A kép címe:

Horváth Emil
Komáromi Csipkés György Bibliafordítása
(1685)

Ez a Komáromi-féle Biblia, az 1685-ös kiadás. Az a nevezetessége, hogy – nem úgy, mint Károli Gáspár, aki közbevetve a latint is használta – Komáromi Csipkés György eredeti héber és görög nyelvből fordította. Így is írta a címlapon: „Sidó Cháldeai és Görög nyelvekből”.

A régi Bibliákat részben még teológusként vettem az ötvenes években, amikor rengeteg Bibliát eladtak, akik nem merték tartogatni. Annak akkor nem volt értéke. Például egy 1786-os Bibliát én megvettem négyszáz forintért '58-'60 körül, ami most, azt mondanám, hogy egymilliót ér, és akkor még nem mondtam sokat. Volt egy időszak, amikor Esze Tamás főgondnok – aki talán ezredesi rangban tábori lelkész is volt, aztán később nagyon bekerült a dolgokba – lelkészekről vagy nem tudom, honnan rengeteg könyvet szerzett, de azok őneki nem kellettek. És akkor azt mondta, tudva, hogy én a könyveket szeretem: "Itt van tíz könyv, vidd le az antikváriumba, a te nevedre add el! Hozod a számlát, de egyet kiválaszthatsz magadnak, az a tied lehet." Majdnem minden hónapban sor került ilyen akcióra, már ismerőseim voltak a Központi Antikváriumban, ott a Múzeum körúton. Az 1700-1800-as évekből származó legrégebb könyveimet így szereztem, például megvolt Tompa Mihálynak a prédikációs kötete, amit hamvai lelkészként adott ki. Aztán nagyon sok énekeskönyv, tudniillik akkoriban sokat „leselejteztek” a lelkészek közül, jobbakat is, és azoknak a könyvtára odakerült a Konvent Sajtóosztályára, ahol csináltak egy antikváriumot. Sok könyvet vettem ott is. A Czeglédi-Hamar-Kállay-féle Bibliai Lexikont ott tudtam megvenni, aztán például Kálvinnak a '44-ig kiadott kommentárjait, Luther Mártonnak az írásait... Azt hiszem, huszonkét kötet volt Luther összes műve, azokat én mind ott vettem.